

praktitim.com

גיליון מס' 16

ספטמבר 2007

הפרקליטים

45 ש"ח

מגזין לשכת עורכי הדין - מחוז תל אביב והמרכז

כבש את המחוז

איך גבר עו"ד דורון ברזילי
(37) על חמישה מועמדים
בדרך לראשות המחוז

בלעדי

עלה לעליון

רגע לפני שהוא מושבע לבית המשפט
העליון, עו"ד ד"ר יורם דנציגר מדבר

בטורקלין העליונים

ברגע אחד, טרגי ובלתי צפוי, הפך ד"ר יורם דנציגר ממועמד לראשות לשכת עורכי הדין למועמד לבית המשפט העליון • רגע לפני השבעתו, בגיל 53, עם משרד משגשג ופעילות ציבורית ומשפטית ענפה, הוא מנתח בגילוי לב את חוליי המערכת, את בעיות עורכי הדין, ואת מצוקות מדינת ישראל • ולא, הוא לא מוטרד מפגיעה במעמד בית המשפט • ראיון נדיר

מאת עו"ד מוטי דנוס, עו"ד עמית גורביץ'
צילום זיו קורן

היתה זו המועמדות הקצרה ביותר לכהונת שיפוט בבית המשפט העליון (חודשיים), הנדירה שבהן (עורך דין פרטי), הבלתי מתוכננת (במקום התמודדות על ראשות לשכת עורכי הדין) ושנגרמה בעטייה של טרגדיה (תאונת הדרכים הקטלנית שבה היה מעורב רב עו"ד דורי קלגסבלד, שותפו למשרד). אבל ד"ר יורם דנציגר, שזה עתה מונה, בגיל 53, לכהן כשופט בעליון, יהיה זה שימשיך ב־17 השנים הקרובות במשמית תיעוד וכתובת ההיסטוריה החוקתית־משפטית של מדינת ישראל.

פגשנו בדנציגר לראיון בלעדי ונדיר במשרדו שברמת גן, על קו התפר שבין סיום עבודתו כעורך דין פרטי למינויו כשופט בעליון. עו"ד דנציגר, אתה חרד לעתיד מערכת המשפט? "בלי קשר לוויכוחים שהתעוררו בחודשים האחרונים, יש לתת ללהבות לשכוך ולא ללבותן. אני לא חרד לעצמאות מערכת המשפט או מערכת בתי המשפט. הם חזקים ואיתנים וזוכים לאמון רב מצד הציבור, על אף שלכאורה מישוהו העריך שהתמיכה מעט ירדה. אני חושב שבית המשפט ימשיך להיות סלע איתן של הגנה על דברים חשובים במדינה, ועל שלטון החוק באופן מוצפני, ולכן אני לא מוטרד מפגיעה במעמד בית המשפט."

שינוי דרמטי במהלך החיים

איך חשתי כאשר נודע לך על המינוי?

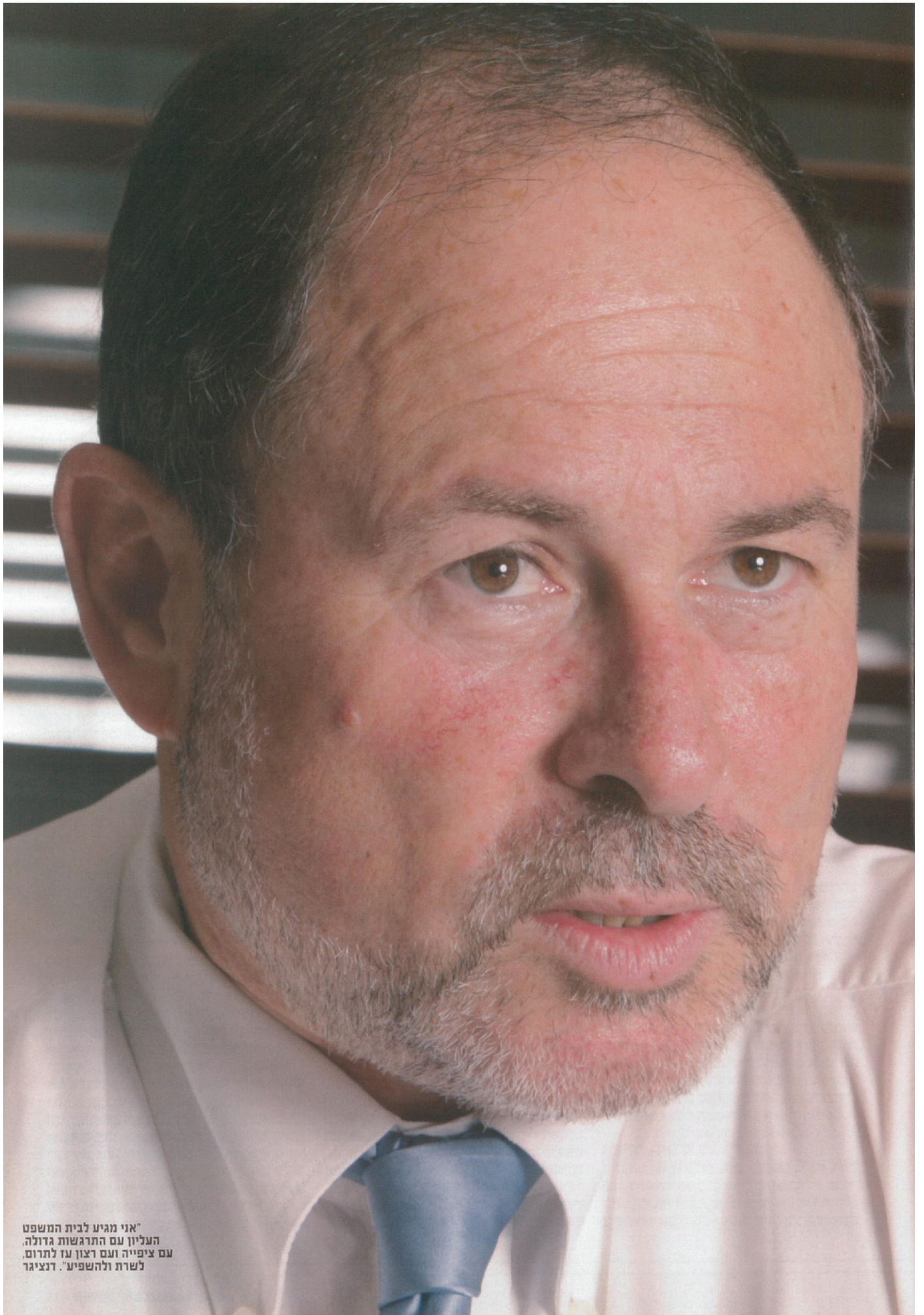
"התהליך היה יחסית מזורז. את מועמדותי הגשתי ב־10 במאי, והמיינוי נעשה ב־30 ביולי. לומר שהתקופה היתה תקופה ארוכה של סבל, ייסורים, דאגה, ציפייה וחשש - לא, משום שזה היה מאוד קצר. ההתלבטות והגדולה היתה מהרגע שבו נעשו אלי פניות להציג את המועמדות, בתחילת חודש מרץ, ועד להחלטה להגישה. שם באמת צריך לחשוב עם עצמך, האם מתאים לך לעשות שינוי כל כך דרמטי בחיים המקצועיים שלך. לאחר מכן אתה חושב האם אתה רוצה לעשות שינוי גם בחייך האישיים, במקום המגורים. אחר כך עולה השאלה האם הירידה ברמת ההכנסה היא גורם שיש לקחת בחשבון. ברגע שהכרעתי בשתי השאלות הראשונות, השלישית כבר היתה זניחה."

האם יש במינוי שלך מסר של פיוס וצמצום הניכור הקיים לכאורה בין בית המשפט העליון לעורכי הדין?

"אני לא חושב שהמינוי שלי נועד להעביר מסר למישהו. השאלה היא האם ראוי שימונו עורכי דין שעוסקים במקצוע שנים ארוכות באופן שוטף ורציף. מינוי כזה הוא דבר נכון ורצוי, ולמסקנה הזאת הגיע לא רק שר המשפטים אלא גם נשיאת בית המשפט העליון. על ידי המינוי הזה ועל ידי מינויים רבים כאלה בעתיד, אנחנו - אני עדיין משתמש במילה 'אנחנו' - מזינים את בתי המשפט בשופטים רבים וטובים."

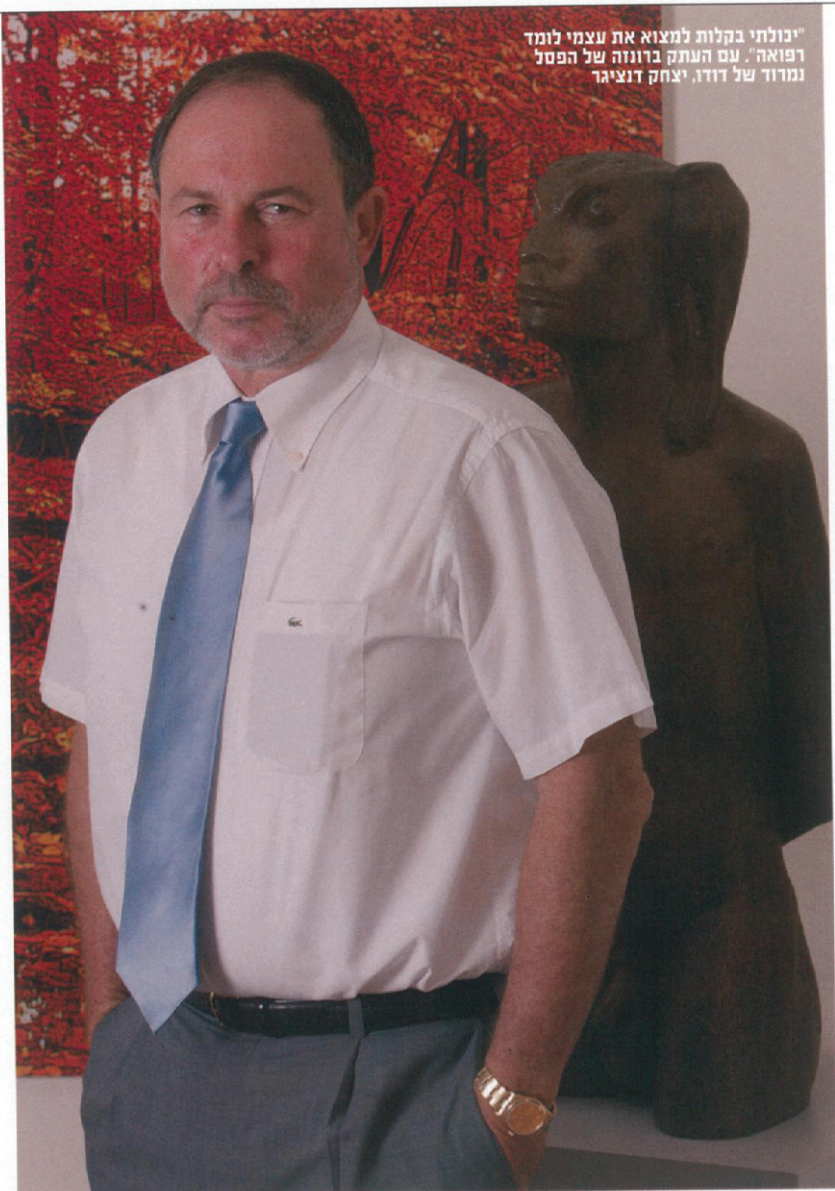
"המינויים האלה יכולים לגרום למצב שבו תהיה אולי יותר תודעת שירות, הבנה למצוקות ולקשיים שבהם נתקלים עורכי דין המופיעים בפני הערכאות. ייתכן ששופטים שמגיעים מהפרקטיקה יוכלו לגשר על הפער האלה ולקרב, ויוכלו אולי לתת שירות שאותו הם רגילים לתת יום יום בעבודתם."

"אני מגיע לבית המשפט
העליון עם התרגשות גדולה,
עם ציפייה ועם רצון עז לתרום,
לשרת ולהשפיע." דנציגר

"יכולתי בקלות למצוא את עצמי לומר רפואה, עם העתק ברונזה של הפסל נמרוד של דודו, יצחק דנציגר

על מינויים פוליטיים: "מינויים פוליטיים הם דבר פסול ולא ראוי. אבל יש מינויים פוליטיים מחויבים, כמו עוזר אישי או מנכ"ל. איך תמנה אדם שאתה לא מכיר לתפקיד כזה? אני מעדיף לחשוב שטוב שאדם יוכל לבחור אדם שעבד איתו ומכיר אותו"

מה תסכל אותך באולמות בתי המשפט? "לא הייתי ליטיגטור מהסוג הרגיל. לא הופעת יום בתי המשפט, ובביקורים היחסית מעטים שלי שם זו הייתה חוויה מיוחדת, שבירת שגרה. איני יודע אם זה נכון לגבי ציבור גדול מאוד של עורכי דין ששומעים מהם תלונות על איטיות גדר לה בתהליך השיפוט, על דחיית דיונים ללא הסבר מספק, על קושי גדול שנובע גם מהצורך להתמודד בתנאים פיזיים לא נוחים - אולם צפוף, כמות גדולה מאוד של עורכי דין, מתדיינים ותיקים, שולחנות וכיסאות לא כל כך נוחים לשבת עליהם ולעבוד אתם. כך שוודאי יש הרבה מאוד דברים שמי שצריך לבלות שם כל יום, היה אומר שזה בלתי נסבל. שמעתי גם במשך השנים על דברים שנראים לי, מבחינתי כעורך דין, כמעט מובנים מאליהם: למה איתכם אני יכול לקבוע בשעה שמונה וחצי בבוקר ונשב בדיוק בזמן? לעומת זאת בבית המשפט מזמינים עשרים אנשים לפגישה בשמונה וחצי בבוקר, והם צריכים לבלות ארבע שעות עד שמישהו יגיד 'ועכשיו אתם'. ייתכן שאפשר לעשות זאת פשוט יותר. הדבר נעשה במגורים שונים. מזמינים אנשים לשעה מסוימת, מקפידים שיגיעו בזמן ומקדישים להם את מלוא תשומת הלב בזמן שהוקצב לכך."

יש שופטים אשר במשך שנים עובדים באופן סיופני בשלום או במחזור, והנה עורך דין המגיע ישר לערכאה העליונה. איך זה יתקבל במערכת? "אני חושב שבמינוי של עורכי דין מהמגור הפרטי ישר לערכאה הגבוהה ביותר יש משהו שבוודאי פוגע או מתסכל שופטים אשר שנים ארוכות עשו מלאכה טובה ונאמנה בערכאות השונות. זה טבעי והגיוני שירגישו כך. עם זאת, אסור להתעלם מכך שהמינוי הוא של שני עורכי דין בלבד. היו ארבעה מינויים דומים בעבר. כך שאם לוקחים את כל הארבעה שמונו, ועכשיו את שני האחרונים, זה לא שציבור השופטים צריך להרגיש שהוא פגוע. עכשיו, אם מסתכלים על העשייה של חנן מלצר ושלי, עשייה מקצועית במשך 25 שנה, ועשייה ציבורית, או יכול להיות שאותה הרגשה של שופטים שהנה הצניחו מעלינו שני חיצוניים, תהיה פחות קשה, כי כל אחד מאיתנו מגיע עם רקורד מאוד עשיר."

המינוי של שני עורכי דין מהווה לדעתך ביטוס של עקרון הייצוגיות, של שופטים מכל מגזר? "מעולם לא חשבתי שבית המשפט העליון צריך להיות אכסניה לנציגי מגזרים, עדות ודתות. צריך למנות את האנשים הראויים ביותר מבחינת כישוריהם, ומבחינת נכונותם להיכנס למקום, שלצד הכבוד והתפקיד בעל החשיבות הציבורית העצומה, יש לו פנים מאוד אפורים וקשים של עשייה בבוועה, במחשכים, בבדידות יחסית."

מה בדבר מינוי עורכי דין מהשוק הפרטי לתפקידים אחרים במערכת המשפט והתביעה? "אין שום סיבה שעורכי דין מהמגזר הפרטי לא

חושב שזה חיסרון. לעומתם אנחנו, עורכי הדין הפרטיים זכינו לייצג גופים רבים - לאו דווקא גופים מסחריים. אבל זה לא בעייתי ששופט מגיע משירות המדינה, אני לא חושב שמשם קל יותר. אדם שלוקח על עצמו את האחריות להיות שופט בישראל עושה ניקוי גדול של אורוות. אנשים מהפרקליטות, עובדה זו לבדה תגרום לכך שיזו כו לטובה מעמיתיהם לשעבר או מהמדינה ביתר קלות? אני חושב שזה לא נכון."

עם איזה חזון אתה בא לעליון? "אני לא מביא איתי לעליון חזון. אני מגיע עם התרגשות גדולה, עם ציפייה ועם רצון עז לתרום, לשרת ולהשפיע. אני מתאר לעצמי שזה תהליך. אני לא נוחת לתפקיד כזה ומהיום הראשון עסוק בדברים החשובים ביותר שישנו את עולם המשפט או בנושאים בעלי השפעה ציבורית דרמטית."

נכונות האדם לא ייפגעו

כעורך דין פרטי היה דנציגר מעורב בתיקי פרו בוננו, בהוראה באוניברסיטאות ובמכללות, בפעילות במסגרת לשכת עורכי הדין, ובפעילויות תרבות. בסוף שנות השבעים היה מעורב, עם פרופ'

יתמנו לכל תפקיד, לתפקיד יועץ משפטי לממשלה ולתפקיד פרקליט המדינה. אם הם אנשים מוכשרים וראויים, ומוכנים לבצע את הוויתור הגדול, ולהבין שברגע שהם עושים את הצעד הזה של הפוך להיות עובדי מדינה אז חייהם משתנים בהרבה מובנים, אז מדוע לא?"

האם תראה את עצמך כשליח לעורכי הדין? "איני יודע אם המילה 'שליח' היא נכונה. אבל אני בהחלט רואה בתפקיד הזה שליחות ציבורית. זה לא דבר פשוט שאדם מחליט לעזוב - לא הייתי קורא לזה סיר הבשר - אבל לעזוב מקצוע שהוא נהנה ממנו, ומצליח בו, והוא גם מתגמל באופן משמעותי יותר ממשכורת של שופט. כדי לעזוב את כל זה, צריך הבנה ברורה שזו שליחות ציבורית. ואם אתה עושה משהו שמושתת על עיקרון כזה, אתה רוצה להושיט שירות טוב למקבלי השירות, שהם ציבור עורכי הדין והמתדיינים."

מעבר ומינוי של עורכי דין מהפרקליטות לבתי המשפט, זה קשור לחזקה של המערכת הביורוקרטית?

"לא. אמנם עורכי הדין שהיו פרקליטים בשרות המדינה נגזר לשרת לקוח אחד בלבד, ואני

רות גביון, בהנהלת האגודה לזכויות האזרח, וב" שנות השמונים היה מעורב בפתיחת הסניף התל אביבי של האגודה.

כאשר מדברים על צמצום כוחו של בית המשפט, אתה מודאג מפגיעה בזכויות האזרח?

"אני לא מעלה על דעתי שמישהו מהאנשים הנחשבים היום כחלוקים בדעותיהם סבור שבית המשפט העליון צריך שלא להתערב בנושא זכויות הפרט וזכויות אדם. אני בטוח שהמדיניות הקיימת תמשיך לנהוג, במשך שנים רבות בעתיד, ובשית המשפט בפירוש יראה את עצמו כתובת ומענה לתלונות ולעיתרות של אנשים שזכויותיהם נפגעו. נכון שהגדרת המטרייה הרחבה של זכויות אדם ופרט היא שאלה שנתונה במחלוקת; למשל, האם הזכות הבסיסית לחיים בכבוד היא נושא שאמור להידון בבג"צ. ואני מתאר לעצמי שה" נושא יעלה שוב ושוב עד שתגבש הלכה. היום אין לנו שום הלכה בנושא. יש לנו נגיעה בתחום הגברת דורנר נתנה החלטה אמיצה ויוצאת דופן, ולאחר מכן ההחלטה התהפכה וייקח עוד שנים שביית המשפט העליון במתכונתו המורחבת של 15 שופטים ייגע שוב בנושא".

האם ראוי שיעברו שנים כה רבות עד להכרעה? ראוי או לא זאת היא השאלה. האם נכון ומ" תאים שבג"צ יעסקו בכל עניין ובכל נושא? ברור שעניינים שונים ראוי ומתאים היה שיימצא להם פתרון מהיר. ודאי שעותר רוצה שבעניינו יהיה לו מענה מיידי. זה לא בהכרח נכון לבחינת מדיניות משפטית. זהו נושא טעון, ובפירוש אי אפשר לק" בוע בחטף הלכה חדשה".

עד כמה ראוי שענייני הביטחון יהיו שפטיים? אמרת את דעתך לוועדת המשנה של הוועדה לבחירת שופטים. סברתי שאין מקום להתערבות בג"צ ולהוראה שלו לממשלה על פתיחת מצב מלחמה על פי סעיף 40 לחוק יסוד: הממשלה, משום שאני באמת לא חושב שזה עניין שצריך להיות מוכרע על ידי בית המשפט. עם זאת, בע" נינים רבים שזוכים לכותרת 'בטחוניים' אין ספק שבג"צ צריך להיות הכתובת המקום שאליו יוכלו לעתור אזרחי המדינה וגם תושבי השטחים, בסו" גיות שאין להן כתובת אחרת מלבדו".

אין בכך פגיעה בעיקרון הפרדת הרשויות? לא. בית הדין הגבוה לצדק הוא המעון החשוב ביותר, לצד גורמים אחרים, בהגנה על שלטון החוק במדינה. אני לא חושב שיש מישהו שחולק על כך שבשיטת משטר של הפרדת רשויות צריכה להיות עצמאות מלאה של המערכת השיפוטית, תוך כיבוד תחומן של רשויות אחרות".

מה לגבי חופש הביטוי? גם על כך נשאלתי. אין ספק שזו אחת מזכויות הפרט החשובות ביותר וחשוב שלא לצמצם ולא לגרוע מזכות זו אלא במקרים נדירים וקיצוניים. נשאלתי לגבי הסרט 'ג'נין ג'נין', ואמרת שלעניות דעתי החלטת בית המשפט העליון שלא למנוע את הקרנתו היתה ראויה, משום שבסופו של דבר הציבור שסבור שהסרט מעביר מסרים מכפיישים שאין בהם אמת יכול להדיח את רגליו ולא לראות אותו. לא תמיד, כמובן, אפשר לתת חופש ביטוי ללא הגבלה ויש מקרים קיצוניים שבהם יש לסייג את הזכות האמנטיטרי החשובה הזאת".

הודאות המשפטית במצוקה

בתחום המהותי, מבטא ד"ר יורם דנציגר גישה הסותרת כמה מההלכות המרכזיות הקיימות. דנ" ציגר מדבר על הקושי במימוש הלכת אפרופים,

שבה קבע ושכלל הנשיא ברק, בדעת הרוב, את עקרונות הפרשנות של שיטת המשפט בכלל ושל דיני החוזים בפרט.

האם אתה מסכים לטענה שבעליון אין די שופי" טים המתמחים בתחום דיני החברות? האם תוכל להצביע על רעיון, או הלכה, או פסק דין, שבעורך דין סברת שצריכים להיות שונים?

"אני מסכים לטענה שבעליון אין אנשים שמ" בינים די בתחום דיני החברות. ממש לא נכון. השופטים גרוניס ופרוקצ'יה עסקו בתחום לא מעט ובקיימים בו בהחלט. אבל בשאלות שע" ניין 'האם פסיקה בתחום האזרחי-מסחרי תמיד מקובלת על עורך דין', אני יודע על מצוקות של רבים מחברי, כעורכי דין פעילים, דווקא בתחום דיני החוזים. אלו מצוקות שנבעו משני פסקי דין חשובים ומרתקים מבחינת התפישה המשפטית שלהם, אולם שיצרו קושי יומיומי - פסקי הדין בעניין אפרופים ובעניין ארגון מגדלי הירקות".

זו תפישה מהפכנית כשופט. קושי באיזה מובן? במובן שבא לקוח ואומר 'זו הבעיה החזית שלי,

על השחיתות: "אני לא חושב שאנחנו מדינה מושחתת. יש שינוי דרמטי בעשורים האחרונים במה שלמדנו להגדיר כשחיתות ציבורית. דברים שבעבר נראו כדרך חיים, כטבע, כמו לעזור לחבר מפלגה, לחבר משק, לזה או לאחר, הפרוטקציה הקלאסית של העבר, אלה נתפשים היום, על פי הדין החדש, כשחיתות"

מה לדעתך תהיה ההחלטה של בית המשפט? בעוד שבעבר העקרונות של אופי פרשנות חוזה היו מבוססים בעיקר על לימוד התשובה לשאלה שבמחלוקת, שאינה ברורה מתוך החוזה, ורק במ" קרים יוצאי דופן אפשר היה לחפש את הפתרון לאו דווקא במילות החוזה, אלא נניח בנוהג שהיה קיים או בהתקשרויות חוזיות קודמות בין הצדדים. היום, לעומת זאת, כתוצאה מפסקי הדין שהזכרתי, לע" רכאה השיפוטית ניתנה האפשרות לנסות ולשים עצמה במקומו של מי שעשה את אותו משא ומתן מפרך לפני שנים ארוכות ומי שבעצם כתב את החוזה וחתם עליו; לבוא ולומר שכוונת הצדדים לא היתה כפי שהיא עולה מהחוזה, או שאנחנו מניחים שהכוונה הנסתרת שלא מופיעה מפורשות בכתב היא כזו ולא אחרת - זה יוצר קושי גדול לעורכי הדין. לכן, אם אנחנו רוצים לבוא למצב של יצי" בות משפטית בתחום המשפט האזרחי הפרטי, יש לאפשר לעורכי הדין לתת שירות טוב יותר ללקוח במובן שיוכלו לומר שתוצאת המחלוקת תהיה, כפי הנראה, כזו או אחרת. הגישה היותר שמרנית היא אולי המתאימה יותר".

מה באשר לתום הלב ותחולתו הרחבה? אין ספק שעקרון תום הלב הוא העקרון החשוב ביותר בתחום המשפט הפרטי, ולא רק בדיני החור" זים. לי אישית היתה מחלוקת גם עם שופטי העליון בפסק דין מסוים לגבי החלה של העיקרון, תוך חצי התעלמות מכך שיש לנו דין ספציפי אחר.

"בפסק הדין דלתות חמדיה קבע השופט רובי" נשטיין שעקרון תום הלב כעיקרון שליט הוא כה דרמטי גם בדיני החברות, שהוא יוצר חובת גילוי מיוחדת, שאם לא התקיימה אצל המנהל ובעל

המניות, אז צריך לעשות הרמת מסך. דיני הרמת מסך הם דינים ותיקים, אבל המחוקק התערב וקבע הסדר מפורט לפני כמה שנים. עקרון תום הלב חשוב, אבל בוא נתעסק דבר ראשון במה שהמחוקק קבע לנו לפני זמן לא רב כעקרונות מנחים, למה לנו לחפש פתרונות מדין כללי? אם כך היה אומר בית המשפט, אז ייתכן ששופט שהיה היום צריך לפסוק בעניין הזה לא היה מתבסס על עקרון תום הלב אלא על דיני החברות בלבד. זו דוגמה למצב שבו לא תמיד עקרון תום הלב מתחום דיני החור" זים צריך להיות מוחל אוטומטית בדינים אחרים, במיוחד כאשר יש לנו דין ספציפי".

האם לדעתך הרטוריקה וההכרזה על המהפכה החוקתית היתה מוקדמת או מוטעית?

"אני לא איש של סיסמאות. ברגע שנחקקו בשנת 1992 חוקי יסוד בעלי חשיבות דרמטית, אז פועל יוצא מהחקיקה הוא הצורך להתמודד עם סוגיות יומיומיות שעולות מחוקי היסוד המפור" סמים. זה מביא לשינוי משפטי ותפישתי גם בלי כותרות, שכן חל שינוי. אם זה קרה מוקדם מדי? לא. יותר מארבעים שנה היינו מדינה שנמצאת כל הזמן בשלבים של לקראת: לקראת איחוד אותם פרקי חוקי יסוד, לקראת חוקה, וגם זה לא קרה. חוקי היסוד הם עוד שלב. לכן אני חושב שזה מור" קדם מדי או שמישהו האיץ איזשהו תהליך".

מהי עמדתך בנושא תובענות ייצוגיות? על חשיבות המכשיר המשפטי של תובענות ייצוגיות לא צריך להרחיב. זה ברור וטוב שה" מחוקק מתערב וקובע דין ברור וספציפי בת" חום דיני החברות ובתחומים אחרים. אני חושב שהאפשרות הנוחה מדי של טרדנים משפטיים ותובעים סדרתיים לנצל את החקיקה, ולהגיע על כל עניין זניח לבית המשפט, היא תופעה לא רצויה לא רק בתחום התובענות הייצוגיות, אלא בכלל. בין היתר, התיקון בחוק בא לצמצם תופעות כאלה, ואני חושב שבסופו של יום זה יתאזן. אלו שנים של הסתגלות ובאמת השנתיים האחרונות היו מאוד תוססות בתחום הזה".

ברוב שנותיך כעורך דין עסקת בעיקר בבוררות. מה דעתך על הדין הקיים, שזכה לביקורת רבה, והאם הבוררות שעשית משקפות בעצם גישה של הפרדת המשפט תוך השארת בית המשפט למחלוקת ציבוריות?

"אני לא חושב. מערכת המשפט אינה צריכה להיות מופרטת. אני למשל נגד הוצאת תיקים מהפרקליטות החוזה, לעורכי דין חיצוניים. יש לי גם תלבטיות גדולות אם צריך להפריט את מערכת בתי הסוהר. אולי דעתי תשתנה אם ית" ברר שהפרטת בתי הסוהר תגרום לרווחה ולתור" עלת לציבור של אנשים אומללים, לא רק האסי" רים אלא גם בני משפחותיהם, וישפר את תנאי הכליאה והשיקום שלהם. אבל בבוררות, בפירוש, אני רואה מעין אקט של הפרטה".

האם צריך להרחיב את רשימת העילות להתער" בות בהחלטות בוררים?

"חד משמעית, לא. כשהמחוקק קבע את המוסד הזה, הוא בחר לצמצם למינימום את אפשרות התי" קיפה של פסק הבורר. המחוקק עשה בשכל. הצי" דדים צריכים להיות מודעים למשמעות של הליכה לבוררות, צריכים לבחור היטב את הבורר שבפניו הם מתדיינים, ולקחת בחשבון שיקבלו פסק דין שהוא כמעט סופי. ואגב, אם הם לא רוצים לע" שות זאת הם יכולים לקבוע בהסכם הבוררות שעל החלטת הבורר אפשר יהיה לערער בפני מוטב של בוררים או בפני בורר עליון. זה עניין הסכמי".

הכוחות האדירים שהוא גייס כדי להתמודד עם התקופה הנוראה הזאת. אני מקווה שהוא יהיה חזק וישיכל, ביתרת חייו, להרחיק את המשבר הנוראי הזה עד כמה שאפשר."

שופט, ובמיוחד שופט בעליון, נמצא במעין תא זכוכית, גלוי לעין הציבור אך מבודד. איך אתה רואה את המעבר לחיים כאלו, שבהם כל צעד שלך, לרבות קשרים עם לקוחות מהעבר, יבוקר?

"אובדן האנונימיות הוא אחד השיקולים לקראת ההחלטה להפסיק להיות אדם שלא חלול עליו הגבלות שונות. במשך 25 השנים הראשונות לעבודה שלי כעורך דין העדפתי, כגישה, לא להיחשף בתקשורת. לפני כשנתיים חוץ, כשהייתי חלטי שאני רוצה להתמודד על ראשות לשכת עורכי הדין, קיבלתי החלטה שאני משנה הרגל של 25 שנה ואני דווקא מוכן לחשיפה תקשורתית על הטוב והרע שבה.

"לגבי הביקורת על עבודת השופט: אני מאמין שעשייה של שופטים היא ברובה הגדול עבודה קשה, אפורה, סידרית. בעיקר יושבים וכותבים, ובסופו של דבר כל יום וכל שעה אתה עובד קשה מאוד. אני מניח שעל חלק מהדברים אתה רוצה לשמוע מהי תגובת עורכי הדין על החלטה שלך, על שינוי הלכה שאתה אולי שותף לו, על השקפת עולמך. אני עדיין לא מעלה על דעתי אם יהיה לי קשה להבין שאני לא יכול להתייעץ או לשמוע דעתם של חברים שלי, אבל מתאר לעצמי שזו לא תהיה הבעיה. אני יודע עוד איך הסחורה שאני אנפק תתקבל אצל עורכי הדין, אבל אם אדם עושה עבודתו נאמנה, ומשקיע את היכולות, הכי שרואים, המאמצים והנכונות מצידו, אז לא משנה כל כך אם אתה רואה בסוף את המחמאה, הברכה או החיזוק, או שאתה לא רואה אותם."

מן הסתם, יש לך הרבה חברים מהמקצוע.

"יש לי הרבה מאוד חברים וידידים, ראשית מהמקצוע. במשך עשרות שנים אתה מפתח מערכת יחסים ארוכות טווח, והן נשמרות. חברים נשארים חברים, בין אם היום אתה הופך להיות שופט, שר או פרקליט המדינה. החיים ודאי ישתנו. מקום עבודה אחר, עיר אחרת, קיים גם סוג של בדידות כפי שציינתם, וזה ישפיע. אצטרך להיות בקשרים עם חברי יותר בסופי שבוע, אבל גם כך אני עובד מהבוקר עד הלילה כעורך דין פעיל אז אולי זה יותר עניין של תחושה."

תיאלץ להרבות לפסול עצמך?

"אני מתאר לעצמי שיש כללים מאוד ברורים. אני לא אוכל לשפוט בעניינים של אנשים שהיו שותפים שלי או שכירים שלי ובעניינים של לקוחות שלי. אני לא רואה בעיה לשפוט בעניין שמייצג בו עורך דין שהיה ידיד שלי. אחרת, חלק עצום מהשופטים שהגיעו מהפרקטיקה הפרטית, במדינה קטנה כמו שלנו, לא יכולים היו לעסוק בחצי מהתיקים המונחים לפניהם."

השתלמויות חובה לעורכי הדין

לו היה נבחר ד"ר דניצ'ר לראשות לשכת עורכי הדין, היה ודאי מעלה שורה של רעיונות, פעילויות ורפורמות, שעיקרן העלאת רמת עורכי הדין, באמצעות הגדלת חסמי הכניסה למקצוע וחובת השתלמויות מקצועיות.

מה היית משנה בלשכה?

"וריי מכיר את הלשכה טוב בהרבה ממני, אך לדעתי ראוי שהלשכה תתמקד ותעסוק בשלושה: הראשון, מתן שירותים צרכניים, השתלמויות, ביטוחים וכדומה. שנית, לסייע לעצמנו להיות

עורכי דין טובים יותר, באמצעות יצירת חסמי כניסה למקצוע או מעורבות בתהליך הזה; דרישה שעורכי דין יהיו מקצועיים יותר, והגברת כמות ההשתלמויות הזמינות. הייתי גם קובע השתלמויות חובה בעתיד כתנאי לחידוש רישיון. שלוש, כעורכי דין יש לנו תפקיד ושליחות ציבורית. זו מטרתנו. אנחנו לא רק מייצגים לקוחות, אלא אמורים לעזור למערכת."

חסמי הכניסה למקצוע עריכת הדין נמוכים לדי-עתך. האם יש זילות במקצוע?

"כל אדם שרוצה ללמוד משפטים, שיבורך. אבל צריך למנוע מצב שבו אנשים לומדים משפטים בלי ללמוד. לא להיות בשיעורים, ולא להיות שותף לעשייה בקליניקות ובסמינריונים אלא להסתמך על סיכומים של חברים - זה בלתי אפשרי."

ומה כוונתך במונח חסמים למקצוע?

"צריך ליצור חסמים בשלב הכניסה למקצוע, על ידי התמחות אמיתית, רצינית, קשה, ארוכה יותר, עם מבחנים וקורסים במהלך, ולאחר מכן קורס מסיים ומבחן שלא יהיה דומה לזה של היום, שבו עשרות רבות של שאלות שמעידות על בקיאות נקודתית בחומר שלומדים כמו תוכי, אלא התמך דדות עם קייסים משפטיים. אם נעשה את זה - השגנו הרבה. הארכת ההתמחות תעזור לבן אדם להחליט אם הוא רוצה להיות עורך דין או לא. גם אחרי שהפכנו להיות עורכי דין, נכון לחייב עורך כי דין להשתתף בהשתלמויות חובה שיהיו תנאי לחידוש רישיון. זה קיים גם במדינות אחרות, וייתן הרבה יותר עומק לעוסקים במקצוע."

הרמה המקצועית של עורכי הדין ירדה?

"רוב עורכי הדין שאני נתקל בהם ועבדתי איתם בשנים האחרונות הם מקצועיים ומוכשרים מאוד. אבל אם אני מסתכל עם הכובע האחר שלי, כמי

חובב אמנות וספורט

ד"ר יורם דניצ'ר, בן 53, בעל תואר דוקטור מלונדון סקול אורף אקונומיקס, מומחה במשפט מסחרי, ובעיקר במיזוגים. עורך דין משנת 1980, ומחזיק משרד עם 12 שותפים 28 עורכי דין, העוסק בעיקר בייעוץ שוטף ובבדריות. בשנת 2000 פרסם את הספר "הזנות למידע אודות החברה". ד"ר דניצ'ר חגג החדש שלושים שנות נישואים. "קיבלתי שתי החלטות טובות בחיי", הוא אומר, "הראשונה להינשא לאשתי, והשנייה ללמוד משפטים. בעיקרן הן הייתי צריך להיות עורך דין. גדלתי במשפחה של רופאים בעלי בית חולים פרטי - בית החולים דניצ'ר שהוקם בירושלים בשנת 1922 על ידי סבא שהיה רופא גרמני שעלה לארץ עם כל צוותו. יכולתי בקלות למצוא את עצמי לומד רפואה, להיות רופא מקצועי טוב. המזל גרם לכך שאלך למשפטים."

לד"ר דניצ'ר שלושה ילדים. הבכור יונתן, בן 27, אמן בתחומים מוזוניים. בהם אמנות גרפית, ציור ועיצוב אתרים. הבת דניאלה מסיימת שנה שנייה בקולנוע וטלוויזיה באוניברסיטת תל אביב, ויש גם בן זקונים, יואב, בגיל בר המצווה, וכן "בלבת גולדן" רטריבר מפוארת, שהיא מרכיב חשוב במשפחה. הוא מתגורר בליל אביב עם אשתו רונית העוסקת בתחום ההוראה.

ד"ר דניצ'ר מעיד על אהבתו לאמנות, "יותר להתבונן, לא ליוצר. לכן אני פעיל מאוד בחבר הנאמנים של מוזיאון תל אביב, אבל לא מוכשר כמו הדוד (הפסל יצחק דניצ'ר ז"ל) או כמו הילדים". תחום שני אהוב עליו מאוד הוא ספורט. "אני לא ספורטאי מושבע, אבל כל יום נבש ורבע בבוקר אני כבר אחרי שחיה. ספורט הוא חלק מהחיים, ואני גם מאוד אוהב לראות משחקי נדורסל ונדורגל."

רצה בפקולטות וגם במכללות למשפטים, היתה ירידה מסוימת ברמת הסטודנטים. ייתכן שזה נובע מהורדת דרישות הכניסה ללימודים."

במשך שנים פעלת למען שילוב מורים מן החוץ בפקולטות למשפטים. אתה עצמך שימשת מורה מן החוץ. האם אתה סבור שכמות עורכי הדין המרצים בפקולטות מספקת? ואם לא, האם אין בכך כדי להעמיק את הפער בין התיאוריה לפרקטיקה? "בעיקרון, הפקולטות למשפטים והמכללות מלמדות משפטים בסדר. יש הסרונות, שהעיקרי שבהם הוא שיש נתק מסוים בין לימודי המשפט טים למקצוע. יכול להיות שהוא מוצדק אם תקבל כהנחת עבודה שמשפטנות זה מקצוע אקדמי. אני חושב שללמוד משפטים זה שלב אחד לפני הפיכתך לעורך דין.

"כאשר הייתי סטודנט למשפטים החלה המגמה, שפרופסורים למשפטים היו אמורים להיות כל חייהם באקדמיה. היו כמובן חריגים, אבל כתר צאה מנך, במשך כארבעים שנה עורכי הדין הפי-רטיים נדחקו למצב שבו הם רק סייעו למוסדות להשכלה גבוהה והעבירו פה ושם סמינריון בקורס בחירה. הם היו מעין קישוט, מורים סוג ב'. לדעתך, כל פקולטה למשפטים צריכה להתבסס על סגל אקדמי טהור, אבל לצד זה לאפשר לעורכי דין פרטיים להעביר גם קורסים ראשיים."

נושא ההוראה תואם את פעילותך במכון להשתלמויות עורכי דין?

"שנים רבות הייתי נציג הלשכה במכון המשותף ללשכה ולאוניברסיטה. נתבקשתי על ידי שלמה כהן, אחרי שהתקבלה החלטה לפצל את שני המכוני-נים, לעמוד בראש צוות הקמה של המכון החדש. התנתי הסכמתי בכך שהמכון החדש יהיה שונה מהקיים במובן זה שיתן שירות בכל פינה בארץ; ונקודה שנייה היא שינוי תפישתי, והכרה כי המכון ייתן השתלמויות פרקטיות לעורכי הדין, ולא יהיה אחת תאום של המכון הישן שרוב ההרצאות שניתנו בו היו של אנשי אקדמיה. משך שנה עמדתי בראש צוות הקמה של עשרים איש, ושלוש שנים אחרי הקמתו שימשתי יו"ר משותף שלו עם פרופ' אהרון נמרד. אני סבור שהמכון הצליח בגדול, ראשית, הוא קיים את עצמו כלכלית, שנית, ללא השתלמויות מויות הנופש וכנס אילת הגענו לכ-4,000 משתתפים בשנה, שזו כמות עצומה, יותר מ-10 אחוזים מעורכי הדין הפעילים בכל שנה. במכון המשותף עמד מספר זה, בשנתו האחרונה, על 800 משתתפים, כך שזה הבדל דרמטי."

מה המסר שלך לעורכי הדין כדי שישמרו על היוקרה והרמה?

"הייתי אומר, שכל מי שבחר במקצוע עשה את הדבר הטוב ביותר האפשרי. מקצוע מרתק, שנותן לנו כלים גם לעזור לציבור גדול, לאנשים עם מוגבלויות, נכויות וקשיים, ואני שמח שהרבה מאוד עורכי דין עושים זאת על בסיס התנדבות. שנית, זהו מקצוע שמחייב מחשבה, התמודדות עם מחלוקות, עם כלים משפטיים ועם חיפוש אחר תשובה. מפעילים את הראש. סיבה שלישית היא שמדובר במקצוע של קשר עם בני אדם.

"כדי להצליח צריכים להיות עם הרבה מאוד אמביציה, גם כתוצאה מכך שיש יותר עורכי דין, אנחנו שומעים את הביטוי 'השוק נפרץ' וכדי להצטיין צריך להיות הכי טוב, לא מספיק להיות אדם עם כוח, כושר שכל או מרפקים. צריך לשאוף להשתפר מבחינת היכולות המקצועיות. ללמוד כל הזמן, ללמוד וללמוד ולא להתבייש לדעת שאנחנו לא יודעים הכל." ●